

Spis treści

Część I Kurs podstawowy

1. Wytyczne Niemieckiego Związku Kas Chorych (KBV) i zalecenia Niemieckiego Towarzystwa Ultrasonografii w Medycynie (DEGUM) dotyczące zdobywania kwalifikacji w diagnostyce ultrasonograficznej	4
<i>G. van Kaick, G. Schmidt</i>	
1.1. Historia powstawania kursów ultrasonograficznych	4
1.2. Wytyczne KBV (Deklaracja dotycząca ultrasonografii z 31.10.2008)	5
1.3. Wytyczne dotyczące przebiegu i dokumentacji badania ultrasonograficznego	8
1.3.1. Dokumentacja wymaganych 400 badań USG po ukończeniu kursów ultrasonograficznych	8
1.3.2. Dokumentacja 40 badań ultrasonograficznych wymaganych podczas ubiegania się o uprawnienia nadawane przez Związek Kas Chorych	8
1.3.3. Wytyczne dotyczące sporządzania dokumentacji obrazowej i pisemnej w praktyce lekarskiej posiadającej umowę z Kasą Chorych	9
1.4. Kontrola jakości DEGUM	9
1.5. Kwalifikacje osób prowadzących kształcenie ...	10
1.6. Perspektywy rozwoju kursów ultrasonograficznych	10
2. Podstawy fizyczne i techniczne	13
<i>J. Stein, C. Martin</i>	
2.1. Wprowadzenie	13
2.2. Podstawy fizyczne ultrasonografii	13
2.2.1. Zasada działania echosondy	13
2.2.2. Efekt Dopplera	14
2.2.3. Charakterystyka propagacji fal dźwiękowych	14
Odbicie	14
Rozproszenie	15
Załamanie (refrakcja)	15
Pochłanianie i osłabienie	15
2.3. Podstawy techniczne	15
2.3.1. Przetwarzanie sygnału i rekonstrukcja obrazu	15
Prezentacja A	15
Prezentacja B	15
Prezentacja M	15
Badanie dopplerowskie metodą fali ciągłej (<i>Continuous Wave Doppler, CW-Doppler</i>)	16
Badanie dopplerowskie metodą fali pulsacyjnej (<i>Pulsed Wave Doppler, PW-Doppler</i>)	16
Badanie dopplerowskie typu duplex	16
Badanie dopplerowskie kodowane kolorem	16
2.3.2. Typy głowic ultrasonograficznych	16
Głowice liniowe	17
Głowice konweksowe	17
Głowice sektorowe	17
2.3.3. Rozdzielczość	17
Rozdzielczość osiowa	17
Rozdzielczość poprzeczna	17
Ogniskowanie	18
2.3.4. Przetwarzanie sygnału	18
Obróbka wstępna (<i>preprocessing</i>)	18
Obróbka wtórna (<i>postprocessing</i>)	18
Zasięgowa regulacja wzmacnienia (<i>time gain compensation – TGC</i>)	18
Całkowite wzmacnienie (<i>gain</i>)	18
2.3.5. Cyfrowe przetwarzanie obrazu	18
Obrazowanie harmoniczne (<i>tissue harmonic imaging – THI</i>) oraz obrazowanie harmoniczne z podaniem ultrasonograficznego środka kontrastującego (<i>contrast harmonic imaging – CHI</i>)	19
Ultrasonograficzne obrazowanie fopopowe	19
Ultrasonografia trójwymiarowa	19
Elastografia	19
Elastografia impulsu mocy promieniowania akustycznego (<i>acoustic radiation force impulse elastography – ARFI</i>)	19
2.3.6. Ustawienia aparatury	19
3. Artefakty	21
<i>G. Schmidt</i>	
3.1. Wprowadzenie	21
3.2. Cień akustyczny	21
3.3. Wzmocnienie sygnału	22
3.4. Szum	22
3.5. Rewerberacje (echa wtórne)	22
3.6. Cienie brzegowe	24
3.7. Pozorne poszerzenie warstwy	25
3.8. Artefakt lustrzanego odbicia	25
3.9. Artefakt łukowy	25
3.10. Artefakt migotania	27

4. Ultrasonografia dopplerowska kodowana kolorem	29		
<i>B. Beuscher-Willems</i>			
4.1. Wprowadzenie	29	4.5. Kolorowe artefakty	31
4.2. Zasada ultrasonografii dopplerowskiej	29	4.6. Zastosowanie w badaniu układu	
4.3. Ustawienia aparatu	29	naczyniowego	32
4.4. Wskaźnik pulsacji, wskaźnik oporowy	30		
5. Technika badania ultrasonograficznego, przekroje ultrasonograficzne	41		
<i>B. Beuscher-Willems</i>			
5.1. Wprowadzenie	41	Przekrój podłużny przyśrodkowy prawy	45
5.2. Technika badania	41	Przekrój boczny prawy	45
5.2.1. Warunki badania	41	Przekrój poprzeczny prawy przez śródbrzusze	45
5.2.2. Przebieg badania	41	Przekrój międzyżebrowy wysoki lewy	45
5.3. Przekroje stosowane w badaniu		Przekrój boczny lewy	46
ultrasonograficznym	41	Przekrój poprzeczny lewy przez śródbrzusze	46
5.3.1. Nad- i śródbrzusze	41	Przekrój skośny podżebrowy lewy	46
Przekrój poprzeczny przez nadbrzusze	41	Przekrój podłużny przez nadbrzusze	46
Przekrój skośny podżebrowy	42	5.3.2. Podbrzusze	48
Przekrój międzyżebrowy prawy	43	Przekrój podłużny przez podbrzusze	48
Przekrój międzyżebrowy przedłużony	43	Przekrój poprzeczny przez podbrzusze	48
6. Naczynia jamy brzusznej i przestrzeni zaotrzewnowej	51		
<i>G. Schmidt</i>			
6.1. Wprowadzenie	51	Gałęzie trzewne	54
6.2. Układ tętniczy	51	6.3. Układ żylny	58
6.2.1. Aorta brzuszna	52	6.3.1. Żyła główna dolna	58
Anatomia ultrasonograficzna	52	6.3.2. Dopływy żyły głównej dolnej	60
Topografia ultrasonograficzna	52	6.3.3. Żyła wrotna	61
6.2.2. Ścienne i trzewne gałęzie aorty	53	6.3.4. Spływ żył i dopływy żyły wrotnej	62
Gałęzie ścienne	53		
7. Pęcherzyk żółciowy, drogi żółciowe i kamica żółciowa	67		
<i>G. Schmidt</i>			
7.1. Wprowadzenie	67	7.3. Rodzaje osadu w pęcherzyku żółciowym,	
7.2. Prawidłowy pęcherzyk żółciowy,		kamienie żółciowe	74
malformacje, warianty normy, zmiany		7.3.1. Powstawanie i rodzaje osadu	74
rozmiarów i kształtu	67	7.3.2. Kamienie żółciowe	76
7.2.1. Anatomia topograficzna i przebieg badania		Liczba i wielkość kamieni żółciowych	79
ultrasonograficznego	67	Budowa kamieni żółciowych	80
7.2.2. Wielkość	68	Trafność w rozpoznawaniu kamieni żółciowych	
7.2.3. Echostruktura	69	w ultrasonografii	81
7.2.4. Warianty kształtu pęcherzyka żółciowego	69	7.4. Ultrasonografia dróg żółciowych, kamica	
7.2.5. Nieprawidłowe warianty budowy pęcherzyka		przewodowa	81
żółciowego	70	7.4.1. Topografia i anatomia ultrasonograficzna	81
7.2.6. Zmiany czynnościowe pęcherzyka żółciowego	70	7.4.2. Kamica przewodowa	83
7.2.7. Błędne rozpoznania	73		
8. Wątroba, przewlekłe choroby wątroby	89		
<i>G. Schmidt</i>			
8.1. Wprowadzenie	89	8.2.3. Przebieg badania ultrasonograficznego	92
8.2. Budowa wątroby i technika badania		8.2.4. Struktura wątroby	93
ultrasonograficznego	89	8.2.5. Kształt i kontury wątroby	94
8.2.1. Budowa anatomiczna	89	8.2.6. Wielkość wątroby	95
8.2.2. Budowa tkankowa, unaczynienie	91	8.3. Przewlekłe choroby wątroby	95

8.3.1. Choroby spichrzeniowe	95	Bezpośrednie cechy marskości wątroby	100
8.3.2. Zapalne choroby wątroby	97	Pośrednie cechy marskości wątroby	104
8.3.3. Marskość wątroby	99		
9. Trzustka, ostre zapalenie trzustki	109		
<i>G. Schmidt</i>			
9.1. Wprowadzenie	109	9.2.9. Wskazówki do badania	116
9.2. Trzustka: anatomia prawidłowa, topografia ultrasonograficzna i technika badania	109	Badanie na czczo	116
9.2.1. Morfologia	109	Nabranie powietrza, wypchnięcie brzucha	116
9.2.2. Położenie	109	Ucisk	116
9.2.3. Kształt	109	Ułożenie pacjenta, przyłożenie głowicy	116
9.2.4. Wielkość	110	Wypełnienie żołądka płynem	118
9.2.5. Echostruktura	111	9.3. Ostre zapalenie trzustki (OZT)	118
9.2.6. Konsystencja	113	9.3.1. Warianty przebiegu ostrego zapalenia trzustki ...	118
9.2.7. Przewody wyprowadzające	114	9.3.2. Diagnostyka ultrasonograficzna	120
9.2.8. Przebieg badania	115	Zmiany dotyczące trzustki	120
		Zmiany towarzyszące i powikłania	121
10. Nerki, zaburzenia rozwojowe nerek	127		
<i>G. Schmidt</i>			
10.1. Wprowadzenie	127	10.2.4. Przebieg badania ultrasonograficznego	130
10.2. Topografia nerki, budowa morfologiczna i anatomia ultrasonograficzna	127	10.2.5. Wielkość nerek	131
10.2.1. Topografia	127	10.2.6. Struktura i kształt nerki	132
10.2.2. Budowa morfologiczna	127	10.2.7. Powierzchnia nerki	133
10.2.3. Anatomia ultrasonograficzna nerki	128	10.3. Zaburzenia rozwojowe nerek	134
Mięsz nerkowy	128	10.3.1. Hipoplazja	134
Zatoka nerkowa	128	10.3.2. Nieprawidłowości liczby i położenia	134
Miedniczka nerkowa	129	10.3.3. Wodonercze i poszerzenie moczowodu	136
Naczynia krwionośne	129	10.3.4. Torbiele proste i wielotorbielowatość nerek	137
11. Śledziona	145		
<i>C. Görg</i>			
11.1. Wprowadzenie	145	Przerzuty do śledziony	148
11.2. Technika badania	145	11.4.2. Zmiany łagodne mięszu śledziony	148
11.3. Zmiany wymiarów śledziony	145	Zmiany hiperechogeniczne	148
11.3.1. Splenomegalia	145	Zmiany hipoechogeniczne	149
11.3.2. Zmniejszenie śledziony	145	Zwapnienia śledziony	149
11.4. Rozsiane i ogniskowe zmiany patologiczne śledziony	146	Zawał śledziony	150
11.4.1. Zmiany złośliwe mięszu śledziony	147	Torbiele śledziony	151
Nacieki chłoniaka	147	Ropień śledziony	152
		11.4.3. Pęknięcie śledziony	152
12. Węzły chłonne	155		
<i>G. Schmidt</i>			
12.1. Wprowadzenie	155	12.4.1. Kształt i struktura	160
12.2. Budowa morfologiczna i anatomia ultrasonograficzna	155	12.4.2. Położenie	161
12.2.1. Budowa morfologiczna	155	Węzły chłonne ścienne (zaotrzewnowe)	161
12.2.2. Anatomia ultrasonograficzna	155	Węzły chłonne trzewne	163
12.3. Zapalenie węzłów chłonnych	156	12.5. Chłoniaki złośliwe	164
12.3.1. Węzły chłonne obwodowe	156	12.5.1. Kształt i struktura	164
12.3.2. Węzły chłonne podprzeponowe	158	12.5.2. Położenie	164
12.4. Przerzuty do węzłów chłonnych	160	12.6. Diagnostyka różnicowa	166

13. Ultrasonografia na Szpitalnym Oddziale Ratunkowym (SOR): niezbędnik każdego lekarza	171		
<i>C. Görg</i>			
13.1. Wprowadzenie	171	13.7. Objaw VI: anuria, ostre uszkodzenie nerek	
13.2. Objaw I: duszność	171	(<i>acute kidney injury</i> – AKI), ostry ból	
13.3. Objaw II: ból w klatce piersiowej	174	w okolicy lędźwiowej: wykluczenie nefropatii	
13.4. Objaw III: żółtaczka	176	zaporowej	182
13.5. Objaw IV: ból w prawym nadbrzuchu	177	13.8. Objaw VII: obrzęk kończyny dolnej:	
13.6. Objaw V: powiększenie obwodu brzucha, ból		podjęzanie zakrzepicy żył głębokich	186
brzucha i podejrzenie wolnego płynu w jamie			
otrzewnowej	180		
Część II Kurs rozszerzony			
14. Zmiany patologiczne tętniczego i żylnego układu naczyniowego	192		
<i>G. Schmidt</i>			
14.1. Wprowadzenie	192	Diagnostyka różnicowa, inne zmiany	
14.2. Aorta i pozostałe naczynia tętnicze	192	patologiczne aorty	200
14.2.1. Miażdżycza – informacje ogólne	192	14.2.3. Choroby tętnic obwodowych	201
14.2.2. Miażdżycza aorty	192	14.3. Żyły	208
Zmiany miażdżycowe aorty	192	14.3.1. Żyły jamy brzusznej	208
Tętniak aorty	194	14.3.2. Żyły kończyn dolnych	209
15. Zapalne i nowotworowe choroby pęcherzyka żółciowego i dróg żółciowych	219		
<i>G. Schmidt</i>			
15.1. Wprowadzenie	219	15.3.3. Diagnostyka różnicowa pogrubienia ściany	
15.2. Zapalenie pęcherzyka żółciowego	219	pęcherzyka żółciowego	231
15.2.1. Ostre zapalenie pęcherzyka żółciowego i jego		15.4. Choroby dróg żółciowych	232
powikłania	219	15.4.1. Cholestaza wewnątrzwątrobową bez obstrukcji	
15.2.2. Przewlekłe zapalenie pęcherzyka żółciowego	223	dróg żółciowych	233
15.3. Nowotwory pęcherzyka żółciowego	226	15.4.2. Cholestaza wewnątrzwątrobową z obstrukcją	
15.3.1. Nowotwory łagodne	226	dróg żółciowych	233
15.3.2. Nowotwory złośliwe	231	15.4.3. Cholestaza zewnątrzwątrobową	237
16. Zmiany ogniskowe wątroby	243		
<i>G. Schmidt</i>			
16.1. Wprowadzenie	243	16.3. Ogniskowe zmiany nowotworowe wątroby	254
16.2. Nienowotworowe ogniskowe zmiany		16.3.1. Nowotwory łagodne	254
wątroby	243	Gruczolak	254
16.2.1. Malformacje wrodzone	243	Ogniskowy rozrost guzkowy (FNH)	254
16.2.2. Nierównomierne rozłożenie tłuszczów		Naczyniak	257
w wątrobie	245	Atypowe naczyniaki	258
16.2.3. Zakażenia, naciekowe zmiany zapalne	247	16.3.2. Nowotwory złośliwe	259
16.2.4. Powikłania procesów zapalnych, urazów		Rak wątrobowokomórkowy (HCC) i gruczolakorak	
i zabiegów chirurgicznych	251	dróg żółciowych (<i>cholangiocarcinoma</i> – CCC) ...	260
16.2.5. Guzy rzekome	252	Przerzuty do wątroby	261
17. Nadciśnienie wrotne	267		
<i>G. Schmidt</i>			
17.1. Wprowadzenie	267	17.2.4. Wodobrzusze	275
17.2. Wewnątrzwątrobowe przyczyny nadciśnienia		17.3. Przedwątrobowe przyczyny nadciśnienia	
wrotnego (marskość wątroby)	267	wrotnego (zakrzepica żyły wrotnej)	276
17.2.1. Poszerzenie światła żyły wrotnej	267	17.4. Pozawątrobowe przyczyny nadciśnienia	
17.2.2. Anastomozy wrotno-systemowe	271	wrotnego (zespół Budda–Chiarięgo, choroba	
17.2.3. Splenomegalia	275	zarostowa żyły wątroby)	279

18. Przewlekłe zapalenie trzustki i nowotwory trzustki	283		
<i>G. Schmidt</i>			
18.1. Wprowadzenie	283	18.2.4. Powikłania	293
18.2. Przewlekłe zapalenie trzustki (PZT)	283	18.3. Nowotwory trzustki	296
18.2.1. Patofizjologia i obraz kliniczny	283	18.3.1. Rodzaje i morfologia nowotworów	296
18.2.2. Kryteria ultrasonograficzne	283	Torbiele nowotworowe trzustki	296
Zwłóknienie	283	Nowotwory neuroendokrynne	298
Mikro- i makrotorbiele	285	Rak przewodowy trzustki	299
Zwapnienia, kamienie	285	Przerzuty do trzustki, chłoniak	301
Poszerzenie przewodu trzustkowego	287	18.3.2. Następstwa i powikłania nowotworów trzustki ..	301
Zanik mięszu trzustki	290	18.3.3. Diagnostyka różnicowa	303
18.2.3. Postacie przewlekłego zapalenia trzustki	291		
19. Ostre i przewlekłe choroby nerek	305		
<i>G. Schmidt</i>			
19.1. Wprowadzenie	305	19.3.1. Zmiany bezechowe	313
19.2. Rozlane zmiany mięszu nerek	305	19.3.2. Zmiany hipoechogeniczne	315
19.2.1. Ostre choroby nerek	306	19.3.3. Zmiany izoechogeniczne	317
Przednerkowe ostre uszkodzenie nerek		19.3.4. Zmiany hiperechogeniczne	319
(hipoksemia, wstrząs)	306	19.4. Zmiany w miedniczce nerkowej i zatoce	323
Ostre nerkowe uszkodzenie nerek (kłębuszkowe,		nerkowej	323
cewkowe, nacyniowe)	306	19.4.1. Zmiany bezechowe	323
Pozanerkowe ostre uszkodzenie nerek	308	19.4.2. Zmiany hipoechogeniczne	324
19.2.2. Przewlekłe choroby nerek	308	19.4.3. Zmiany izoechogeniczne	324
Kłębuszkowe i śródmięszowe zapalenie nerek ...	308	19.4.4. Zmiany hiperechogeniczne	325
Choroby naczyń nerkowych	309	19.4.5. Diagnostyka różnicowa hipoechogenicznych	
Choroby metaboliczne, paraproteinemie	310	zmian zatoki i miedniczki nerkowej	327
19.3. Ogniskowe zmiany mięszu nerek	313		
20. Drogi wyprowadzające mocz	331		
<i>G. Schmidt</i>			
20.1. Wprowadzenie	331	Kamienie nerkowe	340
20.2. Miedniczka nerkowa i moczowód	331	Zapalenie miedniczek nerkowych, nadkażenie	
20.2.1. Anatomia ultrasonograficzna i przebieg badania ..	331	moczu przy zaburzeniu jego odpływu	342
20.2.2. Zaburzenia odpływu moczu	332	20.3. Pęcherz moczowy	343
Poszerzenie miedniczki nerkowej	332	20.3.1. Wielkość, kształt i obliczanie objętości	343
Przewlekły zastój w układzie moczowym	335	20.3.2. Zmiany patologiczne pęcherza moczowego ...	345
21. Nadnercza i przestrzeń zaotrzewnowa	353		
<i>G. Schmidt</i>			
21.1. Wprowadzenie	353	21.2.2. Zmiany patologiczne nadnerczy	354
21.2. Nadnercza	353	21.3. Przestrzeń zaotrzewnowa	358
21.2.1. Anatomia ultrasonograficzna, przebieg badania ...	353		

Część III Kurs końcowy/kursy modułowe

22. Tarczycza i przytarczycze	364		
<i>G. Schmidt</i>			
22.1. Wprowadzenie	364	Wole guzkowe ze zmianami wstecznymi	372
22.2. Tarczycza	364	Gruzołaki tarczycy	374
22.2.1. Topografia	364	Zapalne i autoimmunologiczne choroby tarczycy	377
22.2.2. Anatomia ultrasonograficzna, przebieg badania ..	365	Nowotwory łagodne tarczycy	386
Wielkość	366	Nowotwory złośliwe tarczycy	386
Struktura	366	Nadczynność tarczycy	391
22.2.3. Choroby i zmiany patologiczne tarczycy	368	22.3. Przytarczycze	394
Wole z uogólnionymi zmianami mięszu tarczycy		22.3.1. Topografia	394
(rozlane)	368	22.3.2. Anatomia, przebieg badania	395
Wole z guzkowymi zmianami w mięszu tarczycy		22.3.3. Zmiany patologiczne przytarczyc	395
(wole guzkowe)	369		

23. Przewód pokarmowy	399		
<i>G. Schmidt, W.B. Schwerk</i>			
23.1. Wprowadzenie	399	Zaburzenia czynnościowe, niedrożność jelit	415
23.2. Przełyk i żołądek	400	Zmiany zapalne w okolicy krętniczno-kątnicznej	418
23.2.1. Anatomia ultrasonograficzna	400	23.3.2. Nowotwory jelita cienkiego	421
Przełyk i wpust żołądka	400	Nowotwory łagodne	421
Żołądek	403	Nowotwory złośliwe	421
23.2.2. Przebieg badania	405	23.4. Jelito grube	421
23.2.3. Zaburzenia czynnościowe i zmiany patologiczne ściany przewodu pokarmowego	406	23.4.1. Zaburzenia czynnościowe, przewlekłe choroby zapalne jelita grubego	423
Zaburzenia motoryki	406	Zaburzenia motoryki	423
Pogrubienie ściany żołądka niespowodowane zmianą złośliwą	407	Przewlekłe zapalne i niedokrwiennie choroby jelita grubego	423
Pogrubienie ściany żołądka spowodowane nowotworem złośliwym	409	Ostre zapalne choroby jelita grubego	427
23.3. Jelito cienkie	412	23.4.2. Nowotwory jelita grubego	432
23.3.1. Zaburzenia czynnościowe i choroby zapalne jelit ..	415	Nowotwory łagodne	432
		Nowotwory złośliwe	432
24. Klatka piersiowa	439		
24.1. Opłucna i płuca	439	24.2.2. Technika badania	444
<i>C. Görg</i>			
24.1.1. Wprowadzenie	439	24.2.3. Wymagania i wskazania do badania	445
24.1.2. Technika badania	439	24.2.4. Przebieg badania	445
24.1.3. Zmiany patologiczne opłucnej	440	Płaszczyny przekroju i miejsca przyłożenia głowicy	446
24.1.4. Zmiany patologiczne w płucach	441	Cele badania	447
24.2. Celowane badanie echokardiograficzne	444	24.2.5. Wybrane choroby serca	448
<i>B. Beuscher-Willems</i>			
24.2.1. Wprowadzenie	444	24.2.6. Kilka przykładów pomiarów w echokardiografii ..	453
25. Narządy płciowe	455		
25.1. Pęcherzyki nasienne i gruczoł krokowy	455	25.2.3. Powiększenie moszny	466
<i>G. Schmidt</i>			
25.1.1. Wprowadzenie	455	25.2.4. Ostry ból moszny	470
25.1.2. Pęcherzyki nasienne	455	25.2.5. Podejrzanie nowotworu jądra	476
25.1.3. Gruczoł krokowy (stercz)	457	25.3. Macica, jajowody, jajniki	479
Anatomia ultrasonograficzna	457	<i>B. Beuscher-Willems</i>	
Łagodne zmiany gruczołu krokowego	458	25.3.1. Wprowadzenie	479
Rak stercza	461	25.3.2. Macica i pochwa	479
25.1.4. Prącie	465	Macica	479
25.2. Jądra	465	Pochwa	488
<i>C. Görg</i>			
25.2.1. Wprowadzenie	465	25.3.3. Jajowód i jajnik	488
25.2.2. Krótkie omówienie anatomii ultrasonograficznej ..	465	Torbielowate zmiany w obrębie przydatków	488
		25.3.4. Cięża	491
26. Trudności i błędy w ultrasonografii miednicy mniejszej	497		
<i>C. Jakobit</i>			
26.1. Wprowadzenie	497	26.3.2. Jajowód	499
26.2. Choroby i malformacje wrodzone dróg moczowych	497	26.3.3. Pochwa	500
26.2.1. Pęcherz moczowy	497	26.3.4. Jajniki	500
26.2.2. Moczowód	499	26.3.5. Zatoka Douglasa	500
26.3. Choroby i malformacje wrodzone żeńskich narządów rozrodczych	499	26.4. Choroby narządów płciowych u mężczyzny ..	501
26.3.1. Macica	499	26.4.1. Gruczoł krokowy	501
		26.5. Ściana miednicy mniejszej	501

27. USG z wykorzystaniem ultrasonograficznych środków kontrastujących (UŚK)	505
27.1. Wprowadzenie do ultrasonografii z wykorzystaniem UŚK	505
<i>D. Becker</i>	
27.1.1. Wprowadzenie	505
27.1.2. Dlaczego stosuje się ultrasonograficzne środki kontrastujące?	505
27.1.3. Podstawy ultrasonografii z wykorzystaniem UŚK ..	505
27.1.4. Przebieg badania ultrasonograficznego z wykorzystaniem UŚK	507
Ustawienia aparatu	508
Opis zmiany patologicznej wcześniej rozpoznanej w badaniu w prezentacji B	508
Wykrywanie dotąd nierozpoznanych zmian patologicznych i innych nieprawidłowości	511
Inne zastosowania kliniczne	512
27.2. Ultrasonografia wątroby z wykorzystaniem UŚK	514
<i>C. Görg</i>	
27.2.1. Wprowadzenie	514
27.2.2. Technika badania	515
Sytuacja A: zmiana ogniskowa wątroby wykryta przypadkowo	515
Sytuacja B: nowo rozpoznane ognisko w wątrobie u pacjenta z wywiadem nowotworowym	518
28. Ultrasonografia interwencyjna	539
28.1. Ultrasonografia interwencyjna w obrębie jamy brzusznej – punkcja diagnostyczna i terapeutyczna	539
<i>C. Görg</i>	
28.1.1. Wprowadzenie	539
28.1.2. Diagnostyczna biopsja cienko- i gruboigłowa pod kontrolą USG	539
Technika	539
Wskazania do badania, warunki jego przeprowadzenia oraz zaplanowanie toru nakłucia	540
Przechowywanie materiału	541
Rezultaty	541
Powikłania i przeciwwskazania	542
28.1.3. Punkcja terapeutyczna i zakładanie drenażu pod kontrolą USG	542
Technika	542
Wskazania i wyniki	543
28.2. Litotrypsja zewnątrz-ustrojową falą uderzeniową (ESWL) kamieni w przewodzie trzustkowym oraz w zewnątrz- i wewnątrz-wątrobowych drogach żółciowych pod kontrolą ultrasonografii	545
<i>C. Jakobeit</i>	
28.2.1. Wprowadzenie	545
28.2.2. Litotrypsja zewnątrzustrojową falą uderzeniową kamieni trzustkowych pod kontrolą USG	545
Wskazania do zabiegu i jego przebieg	545
Endoskopowe usuwanie złogów i długoterminowa kontrola USG po skutecznym zabiegu ESWL	547
Powikłania i zmiany jatrogenne wywołane zabiegiem ESWL	548
28.2.3. Zabieg ESWL w skomplikowanej kamicy zewnątrzwątrobowych dróg żółciowych	548
28.2.4. Zabieg ESWL w kamicy wewnątrzwątrobowych dróg żółciowych	548
29. Endosonografia	551
<i>U. Will</i>	
29.1. Wprowadzenie	551
29.2. Wprowadzenie	551
29.2.1. Sondy do endosonografii i igły biopsyjne	552
29.2.2. Wskazania i przeciwwskazania	552
29.2.3. Powikłania	552
29.3. Badanie EUS w nowotworach przełyku i żołądka	553
29.4. Badanie EUS w nowotworach okrężnicy i odbytnicy	557
Sytuacja C: nowo powstałe ognisko w wątrobie u pacjenta chorującego na marskość wątroby	521
Inne wskazania do badania CEUS w przypadku zmian ogniskowych wątroby	521
27.3. Ultrasonografia innych narządów z wykorzystaniem UŚK	523
<i>C. Görg</i>	
27.3.1. Wprowadzenie	523
27.3.2. Choroby pęcherzyka żółciowego i dróg żółciowych	523
27.3.3. Choroby trzustki	523
27.3.4. Choroby śledziony	524
27.3.5. Choroby nerek i dróg moczowych	526
27.3.6. Choroby przewodu pokarmowego	527
27.3.7. Choroby klatki piersiowej	528
27.4. Zastosowanie UŚK podanych do jam ciała i przestrzeni pozanaczyniowych	531
<i>C. Görg</i>	
27.4.1. Wprowadzenie	531
27.4.2. Podanie doustne	531
27.4.3. Podanie UŚK do jam ciała	534
27.4.4. Kontrola położenia i drożności drenu	535
27.4.5. Zobrazowanie przetoki	535
29.5. Badanie EUS trzustki i dróg żółciowych	558
29.5.1. Nowotwory trzustki i dróg żółciowych	558
29.5.2. Drogi żółciowe	564
29.6. Badanie EUS w diagnostyce śródpiersia i nadnerczy	565
29.7. Endosonografia interwencyjna	566
29.7.1. Możliwości endosonografii interwencyjnej	566

30.	Kryteria złośliwości i unaczynienie guzów nowotworowych	573			
	<i>G. Schmidt</i>				
30.1.	Wprowadzenie	573	30.3.	Wybrane zmiany nowotworowe	574
30.2.	Ogólne kryteria	573			

Część IV Materiały dodatkowe

31.	Informacje dodatkowe	580			
31.1.	Przekroje ultrasonograficzne i wartości referencyjne	580	31.2.	Piśmiennictwo w tematyce diagnostyki ultrasonograficznej	585
			31.3.	Adresy regionalnych i krajowych instytucji ...	585
Indeks	.....	589			